

Alderdi etikoak gizakiekin eta haien datu nahiz laginekin egindako tutoretzapeko ikerketetan

Gomendioen dokumentua

2026ko apirila

Gizakiekin eta haien datu nahiz laginekin egindako Ikerketarako Etika Batzordea, GIEB-EHU

Alderdi etikoak gizakiekin eta haien datu nahiz laginekin egindako tutoretzapeko ikerketetan

Ikerketa Arduraturako Zuzendaritza
Etika Zerbitzua

Leioa, 2026ko apirila

SIGLAK ETA AKRONIMOAK

BID: baimen informatuaren dokumentua.

DBO: datuak babesteko ordezkaria.

DTA: Data Transfer Agreement-Datuak lagatzeko dokumentua).

GIEB: Gizakiekin eta Haien Datu nahiz Laginekin Egindako Ikerketarako Etika Batzordea.

GIEB-AT: Aldeko txostena, Gizakiekin eta Haien Datu nahiz Laginekin Egindako Ikerketarako Etika Batzordearena.

GRAL: Gradu Amaierako Lana.

IBL: 14/2007 Legea, uztailaren 3koa, Ikerketa Biomedikoari buruzkoa.

IEB: ikerkuntza batzorde etikoa.

IRI: irakasle-ikertzaileak.

M10: memoria, Gizakiekin eta Haien Datu nahiz Laginekin Egindako Ikerketarako Etika Batzordeak ebaluazioa egitekoa.

MAL: Master Amaierako Lana.

mIBE: Euskadiko Medikamentuen Gaineke Ikerkuntza Batzorde Etikoa.

TEKAZEL: teknikariak eta kudeaketako eta administrazio eta zerbitzuetako langileak.

TI: tutoretzapeko ikerketa.

GLOSARIOA

Dokumentu hau errazago ulertze aldera, hona zenbait argibide:

Baimen informatua: dokumentu idatzi bat da, jasotzen duena materialaren iturria izango den pertsonari nahitaez eman beharreko informazioa (zein lagin mota eskatzen zaion, zein datu pertsonal eskatzen zaizkion eta zelako tratamendua emango zaien datuoi), bai eta interesdunaren onespena ere. Dokumentu hori hizkera ez-teknikoan idatzita egon behar da, hau da, parte hartzaileek erraz ulertzeko moduan. Honako hauek zehaztu behar ditu, besteak beste: ikerketaren helburua eta deskribapena, laginak edo datuak gorde ahalko diren ala ez, beste inori laga ahalko zaizkion ala ez, eta nola babestuko diren, betiere konfidentzialtasuna bermatuta.

Datu pertsonalak: pertsona fisiko bat identifikatu dezakeen edozein informazio (zenbakizkoa, alfabetikoa, grafikoa, argazkizkoa, akustikoa edo bestelakoa).

DTA: materiala transferitzeko akordioa jasotzen duen dokumentua (ingelesez, Data Transfer Agreement), zeinaren bidez arautzen baitira datuak lagatzeko baldintzak eta datuen emaila nahiz hartzailearen betebeharrak.

Errekrutamendua: ikerketa batean parte hartuko duten pertsonak hautatzeko eta proiektuan txertatzeko prozesua edo ekintza multzoa. Prozesu horretan, besteak beste, balizko parte hartzaileei informazioa ematen zaie proiektuaren eta haien balizko parte hartzearen inguruan, zalantzak argitzen dira eta parte hartzaileen baimena eskuratzen da. Errekrutamendua **zuzenean, zeharka** edo **bitartekaritza**z egin daiteke. Zuzenean, ikertzaileak berak bilatzen dituen parte hartzaileak; zeharka, ikertaldetik kanpoko pertsona batek bilatzen dituen; eta bitartekaritza, ikertzaileak hirugarren pertsona baten bidez jartzen direnean harremanetan balizko parte hartzaileekin, hirugarren hori errekrutatzailea izan edo ez.

Esku hartzea: prozedura, lanabes edo metodologiak, zeinetan pertsonak zuzenean parte hartzen duten edo ikertzaileek ekintzak, probak edo estimuluak aplikatzen dituzten ikerketarako datuak eskuratzeko.

Formularios CEID: aplikazio informatiko bat da. Haren bidez, ikerketen arduradunek azaltzen diete EHUKo ikerketen alde etikoa ebaluatzen duten pertsonen zergatik den beharrezkoa ikerketa, eta zergatik den egokia ikuspegi etiko, metodologiko eta legaletik. Gainera, gida moduko bat da eskatzaileentzat, ikerketak izan litzakeen arazo etikoak gainbegiratzeko balio baitu, eta arau eta legeek ezarritako baldintzak betetzen dituen egiaztatzeko. [Formularios CEID](#)

Lagatzea: datuen edo material biologikoaren gaineko eskubideak edo jabetza beste pertsona bati transferitzea. Materialaren jatorria gizakia, animalia edo landarea izan daiteke.

Tutoretzapeko ikerketa: ikasketen parte gisa eta pertsona kualifikatu batek gainbegiratuta egiten diren ikerketa lanak dira. EHUn, beste unibertsitate eta ikergune batzuetan bezala, halakoak dira GRALak eta MALak.

TI-AK IDAZTEKO GOMENDIO OROKORRAK

TI bat idaztean honako hauek kontuan hartzea gomendatzen du EHUK:

- (i) UPV/EHUren erakunde irudia eta EHU tipografia erabiltzea, erakunde gisa identifikatzen baikaituzte.
- (ii) Hizkera inklusiboa erabiltzea.
- (iii) Genero ikuspegia kontuan hartzea, gizakiak, haien datuak eta laginak erabiltzen diren ikerketa guztietan. Sexu edo genero aldagaiak kontuan hartu beharko dira, bai metodologiaren diseinuan, bai emaitzen azterketan, eta ahalegina egin beharko da beti emaitzak sexuaren arabera bereizita aurkezteko. Horrela egin ezean, horretarako arrazoi zientifikoak azaldu beharko dira.
- (iv) Betetzea etika akademikoari buruzko protokoloa (EHUren Protokoloa, ebaluazio probetan eta lan akademikoetan jokabide makur eta iruzurrezkoak eragozteari eta etika akademikoari buruzkoa).
 - Etika akademikoaren protokoloaren esteka:
- (v) <https://tinyurl.com/Etika-akademikoaren-protokoloa>
- (vi) EHUKo Kode Etikoa betetzea.

AURKEZPENA

EHUko titulazioetan, ikasleek GRALa edo MALa deritzona egin behar izaten dute, ikasketa planen arabera. Dokumentu honetan lan horiei "tutoretzapeko ikerketak" (TI) deituko diegu. Lan horietako batzuetan beharrezkoa izaten da pertsonen parte hartzea edo haien datuak edo laginak erabiltzea. Lanen tutoreei eta EHUri berari dagokie ikasleei irakastea ikerketa proiektuok zuzentasun metodologiko, etiko eta legalaz egiten.

TIak jakintza arlo guztietan egiten dira: zientzietan, ingeniartzan, arkitekturan, osasun zientzietan, gizarte eta lege zientzietan eta arteetan eta giza zientzietan. Pertsonen parte hartzea edo haien datu eta laginak erabiltzea beharrezkoa bada, ikerketak aparteko zailtasunak izan ditzake, batetik bere izaeragatik beragatik, eta, bestetik, bete beharreko eskakizun etiko, metodologiko eta normatiboengatik, eta lanak tutoreari eta ikasleari eskatzen dien dedikazioagatik.

Gizakiekin eta Haien Datu nahiz Laginekin Egindako Ikerketarako Etika Batzordeak (GIEB-EHU) gomendatzen du, ahal dela, TIak egin daitezela dagoeneko GIEB-EHUren ebaluazioa eta aldeko txostena jaso duten ikerketa proiektuen barruan.

Dokumentu honetan azalduko ditugu TIen alderdi etikoak, parte hartzaileen datuak eta laginak zelan batzen diren eta lanari zein dokumentazio erantsi behar zaion kontuan hartuta. Garrantzitsua da azpimarratzea ezarritako prozedura etikoak betetzearen erantzukizuna tutoreari dagokiola bereziki, eta berak irakatsi behar diola ikasleari ikerlanak egiteko modu egokia pertsonen datuak eta laginak erabili behar baditu. GRAL eta MALei buruzko EHUko arautegien arabera, tutoreari dagokio lanaren inplikazio etiko eta legalak aztertzea eta kasuan kasuko jarraibide etiko eta legalak betetzen direla zaintzea.

TUTORETZAPEKO IKERKETAREN ALDERDI ETIKOAK: GIZAKIEKIN ETA HAIEN DATU NAHIZ LAGINEKIN EGINDAKO IKERKETA

Inplikazio etikoaren garrantziaren arabera eta GIEB-EHUK ebaluatu behar duen ala ez kontuan hartuta, Tlak bi taldetan bereiz daitezke:

- 1. INPLIKAZIO ETIKORIK EZ DUTENAK:** ikerketa horietan gizakiek ez dute parte hartzen eta ez da tratatzen haien datu edo laginik. Halakoak dira, adibidez, azterketa bibliografikoak, inplementatzen ez diren esku hartzeen diseinuak, analisi historikoak, analisi estatistikoak eta dagoeneko argitaratuta dauden inkestenak (hots, iturri sekundarioenak), etab. Halakoetan ez da ebaluazio etikorik egin behar. Bestela esanda, ez da etika batzordearen aldeko txostenik behar, ezta ziurtagiri etikorik ere.
- 2. INPLIKAZIO ETIKOAK DITUZTENAK:** Ikerketa horietan gizakiek parte hartzen dute, edo haien datu edo laginak erabiltzen dira. Inplikazio etikoaren garrantziaren arabera, bi mota bereizten dira: adierazgarriak ez diren inplikazio etikoak dituztenak eta inplikazio tekniko adierazgarriak dituztenak.
- 2.1. ADIERAZGARRIAK EZ DIREN INPLIKAZIO ETIKOAK DITUZTENAK:** beren metodologia dela eta, ikerketa horiek ez dute etika batzordearen ebaluaziorik behar.

Datuak nola eskuratzen diren, bi mota bereizten dira:

- 2.1.1. Datuak inkesta edo galdetegi anonimo baten bidez eskuratzen dira:** ez da identifikaziorako daturik batzen, eta errekrutamendua bitartekari batez egiten da, hau da, ikertzailearekin zerikusirik ez daukan hirugarren pertsona baten bidez (bitartekaria), edo, bestela, elur bola deritzon sistemaren bidez. Ez dago modurik parte hartzen duten pertsonak identifikatzeko (jendea bilatzen da kartel fisikoaren edo aplikazio telematikoen bidez, posta zerrenden, fundazioen edo elkartearen bitartez, edo elur bola eginez, esaterako Whatsappeko mezuen bidez). Datuak Babesteko Espainiako Agentziak Microsoft forms erabiltzea gomendatzen du, parte hartzaileen anonimotasuna gordetzen baitu.

Adibidea: jasangarritasunari buruzko inkesta, Euskal Herriko Unibertsitateko IRI, TEKAZEL eta ikasleei zuzendua, inolako datu pertsonalik jasotzen ez duena (anonimoa), "Microsoft Forms" tresna erabiliz bidalia (inkesta jasotzen duenak ez dakie nork igorri dion) eta errekrutamendua EHUKo iragarki oholaren bidez (EHUTaula) eginga (bitartekari bidezko errekrutamendua).

GRALa/MALa aurkeztean **informazio orria** erantsi beharko zaio lanari (I. eranskina). Dokumentu horretan ikerketaren nondik norakoak azaltzen dira eta parte hartzera gonbidatzen zaio pertsonari, anonimotasuna bermatuta. Testu hau inkestaren edo galdetegiaren hitzaurrea izango da. Gutxienez informazio hau jasoko du: ikaslearen izen-abizenak, zuzendariaren izen-abizenak, Tla egiten den saila, lanaren izenburua, helburuen laburpentxo bat, inkesta edo galdetegiaren deskribapena (galdera kopurua eta galdera motak, bai eta inkesta edo galdetegiari lotutako arriskuen azalpena ere).

2.1.2. **Datuak anonimoak dira eta hirugarren batek lagatakoak.** Beste ikerketa batekoak izan daitezke, edo beste prozesu batean bildutakoak.

1. adibidea: azterlan estatistiko bat egitea, etxebizitza babestuei eta eraginkortasun energetikoari buruzko ikerketa proiektu batetik eskuratutako datu anonimoak erabiliz.

2. adibidea: kirol talde bateko kideek izandako lesioen gaineko azterlana egitea, klubak emandako datu anonimoak erabiliz.

Datuak lagatzeko dokumentua gehitu beharko zaio, eranskin gisa, GRAL/MALari: **Datuak lagatzeko dokumentua. Data Transfer Agreement-DTA** (II. eranskina). Bertan honako hauek zehaztu beharko dira:

- Datuak nork lagatzen dituen (izen-abizenak eta erakundea):
- Zer datu lagatzen duen: izaera, ezaugarriak eta gutxi gorabeherako kopurua.
- Nori lagatzen dizkion (ikaslearen izen-abizenak).
- Zertarako lagatzen dizkion: zein helburu zehatzetarako uzten dizkion datuak eta zein den ikerlanaren izenburua.

Dokumentuan adierazi beharko da lagatako datuak aipatutako helburu akademikorako beste ezertarako ez direla erabiliko, datuak babesteko arauak errespetatuko direla eta datuak ezin izango zaizkiola beste inori eman, ez eta baimendutakoez bestelako helburuetarako baliatu ere.

Lagako diren datuak ospitale edo osasun zentroetatik badatoz eta tartean osasunari buruzko daturik bada, ziurtagiri etikoa eskatu beharko zaio ospitale/osasun zentro horretako ikerkuntza batzorde etikoari edo, zentro askotako datuak erabiliko badira, Euskadiko Medikamentuen Gaineko Ikerkuntza Batzorde Etikoari (E-mIBE).

2.1.3. **Datuak curriculumeko kanpoko praktika akademikoetan edo graduoko beste irakasgairen batean bildu dira. Practicum**a daukaten graduatan, hori ikasketa planaren ezinbesteko osagaia da, eta arautegi espezifiko batez gobernatzen da, zeinaren arabera bai EHUK eta praktikak egiten diren zentro lankideek erantzukizun batzuk dauzkaten.

Kasu horretan, ikasleek bete beharreko baldintza etikoa da konfidentzialtasuna zaintzea, bai erakunde edo zentro lankidearena eta bai praktikan eskuratutako datuena, hala praktikaren aurretik nola praktika egin bitartean eta hura amaitu ostean. Ez da inolaz ere baimenduko pertsona fisiko edo juridikoak identifikatzeko modurik ematea, ez zuzenean ez zeharka. GRALa ez da izango beste esku hartze bat, Practicumaren barruan egin beharrekoetz gainekoa edo bestelakoa, ezpada ikasleak lan akademiko batean erabiltzea Practicumaren gidan zehaztutako lanak egitean eskuratu dituen datuak, uneoro errespetatuz konfidentzialtasun konpromisoak eta bete beharreko arautegiak.

Kasu honetan lanari ez zaio beste dokumenturik erantsi behar, eta ez da GIEBen ebaluaziorik edo ziurtagiri etikorik eskatu behar.

2.2. ADIERAZGARRIAK DIREN INPLIKAZIO ETIKOAK DITUZTEN LANAK.

Ikerketa hauek egiteko nahitaezkoa da aldeaz aurretik GIEB-EHUK ebaluazioa eta aldeko txostena egitea. Gizakiekin, haien datuekin edo haien laginekin egiten diren lan guztiak aurkeztu behar dira ebaluaziora.

Adibidez: lehen hezkuntzako lehen mailako haurrek fruta eta barazkiak kontsumitzeko dituzten ohiturei buruzko azterlana, ikaslea curriculumeko praktikak egiten ari den ikastetxeko datuekin egitekoa. Esku hartzea izango litzateke ikasgelan umeei inkesta egitea, haien datu pertsonalak bilduz. Hori ez da agertzen Practicumaren gidan, eta kasu horretan beharko lirateke umeen gurasoen edo legezko ordezkarien baimen informatuak (BID) eta ikastetxearen onespena, bai eta lanaren tutorearen oniritzia ere, GIEB-EHUK ebaluazioa egin dezan.

Adibidea: Esku hartze batek zenbait parametro biopsikosozialetan izandako eraginen azterlana.

Adibidea: laneratze esperientzien azterketa kualitatiboa, elkarriketen edo foku taldeen bitartez.

Ezinbestekoa izango da GIEB-EHUri ebaluazioa eskatzea, FormulariosCEID aplikazioaren bitartez, eta lana zuzentzen duen pertsonak aurkeztu edo gainbegiratu beharko du eskaria bere osoan. Eskabidea egiteko eta GIEB-EHUri bidaltzeko, komeni da *gomendioen dokumentu* hau irakurtzea: [IIEB Koadernoak: ikerketaren agertokiak](#).

Honako dokumentu hauek osatzen dute ebaluazio espedientea (ikus ereduak gomendio dokumentuan):

- M10 memoria (ebaluazio eskabidea).
- Zentroaren baimena; zentroaren baimena gehi errekrutamenduan laguntzeko eskaintza; edo lankidetzaren onarpena.
- Datuen tratamenduaren adierazpena. Tlaren zuzendaria izango da datuen tratamenduaren barne arduraduna.
- Baimen informatuaren dokumentua, parte hartzaileek edo haien gurasoek/legezko arduradunek sinatu beharrekoa, adingabeak badira (goiko adibidean bezala, kasu).
- Elkarriketarako edo foku taldeekin erabiltzeko gidoia, behaketa protokoloak, etab., edo erreferentziak, dagoeneko baliozkotuta dauden protokolo eta gidoiak erabiliz gero.
- Oniritzia, Tlaren zuzendariak emana GIEB-EHUri ebaluatzerantz bidalitako dokumentazio osoari.

Populazio zaurgarriari eta gai delikatuei dagozkien mugak

Tutoretzapeko ikerketak gai bereziki delikatuei buruzkoak badira edo parte hartzaileei ondoez psikologiko edo emozionala sor diezaieketen gaien ingurukoak, GIEB-EHUK normalean ez die aldeko txostenik emango, esaterako, parte hartzaileek gogora ekarri behar badituzte bizipen traumatikoak, indarkeria edo tratatu txarrak, osasun fisiko edo mentaleko arazo larriak, dolu prozesuak, suizidio ideazioa, bazterkeria, gizarte esklusioa edo zaurgarritasun bereziko beste zirkunstantzia batzuk.

Gomendio honek oinarri ditu gizakiekin egindako ikerketen printzipio etikoak: justizia printzipioa, hots, talde zaurgarriari zama gehigarririk ez ematea justifikaziorik gabe; ongintza printzipioa, hau da, parte hartzaileei kalterik ez egitea eta haien osotasun fisiko eta psikologikoa babestea, onurak maximizatuz eta arriskuak edo nekeak minimizatuz; eta, azkenik, arrisku eta onuren arteko proportzionaltasunaren printzipioa, hau da, ustez lortuko den jakintza parte hartzearen zama justifikatzeko adinakoa izatea.

Printzipio horiek babestea bereziki garrantzitsua da tutoretzapeko ikerketetan parte hartzen dutenak kolektibo zaurgarriak direnean, esaterako adingabeak; desgaitasunak dituzten pertsonak; nahasmendu mentala edo narriadura kognitiboa duten pertsonak; indarkeriaren edo tratatu txarren biktimak; mendekotasun egoeran, gizarte esklusioan edo muturreko prekarietatean dauden pertsonak; askatasunez gabetuak dauden pertsonak; edo baimen guztiz aske eta informatua emateko gaitasuna zalantzezkoa izan daitekeen kolektibo guztiak.

Zaurgarritasun egoeran dauden pertsona edo kolektiboek ikerketa batean parte hartzeko, beren-beregi aurkeztu beharko da justifikazio metodologiko eta zientifiko bat, arrazoitzen duena zergatik den ezinezkoa azterlanaren helburuak betetzea beste populazio talde batzuk erabiliz. Edozelan ere, bermatu beharko da arrisku/onura erlazioaren ebaluazioa positiboa dela, hau da, azterlanean parte hartuko duten pertsonen ezarritako zama edo nekeak ez direla handiagoak izango ikerketaren bidez ustez lortuko den balio soziala edo jakintza baino.

Gainera, egiaztatu beharko da ikertzaileak badituela behar den prestakuntza espezifiko, heldutasun akademikoa eta gaitasun metodologikoak halako azterlan bati ekiteko berme etiko eta teknikorik handienekin, besteak beste baduela gaitasunik behar bezala aurreikusi, prebenitu eta kudeatzeko parte hartzaileei sor lekizkiekeen ondoez, arrisku edo erasan emozionalak.

Baldintza horiek bete ezean, proposamen horiek ez dira egokitzat joko TIak egiteko.

ERANSKINAK

Hona hemen informazio orriaren eta datuak lagatzeko dokumentuaren ereduak.

- I. eranskina. Informazio orria
- II. eranskina. DTA-Datuak lagatzeko dokumentua.

INFORMAZIO ORRIA

Nire izena da. Euskal Herriko Unibertsitateko ikasle bat naiz eta Gradu/Master Amaierako Lana (GRALa/MALa) egiten ari naiz.

Hauek dira nire tutorearen datuak:

Izen-abizenak:

.....

Fakultatea/eskola:

.....

Saila:

.....

Argibiderik behar baduzu, hau da nire helbide elektronikoa:@ikasle.ehu.eus

Zentroko zuzendariaren [edo kasuan kasukoaren] bitartez, zugana jotzen dut nire ikerlanean parte hartzera gonbidatzeko. Honela du izenburua:

.....
.....

Hauxe da nire GRAL/MALaren helburua:

.....
.....
.....

Lana egiteko, galdetegi anonimo bat erabiliko dut, hauei zuzendua:

.....

Beraz, laguntza eskatu gura nizuke galdetegi anonimo hori betetzeko. Aztergaiaren inguruko galdera dauzka. Gutxi gorabehera, minutu beharko dituzu betetzeko, eta, denbora hori kentzeaz gain, zuretzat ez dauka inongo arriskurik [egokitu arriskuena dagokionaren arabera].

Galdetegia betetzea borondatezkoa, anonimoa eta doakoa da. Gainera, edozein momentutan utz dezakezu bertan behera: nahikoa duzu webgunetik irtetea.

Eskerrik asko honetan laguntzeagatik. Parte hartu nahi baduzu, hemen daukazu galdetegirako esteka.

[Galdetegirako QR ESTEKA]

II. eranskina DTA-Datuak lagatzeko dokumentua

DATUAK LAGATZEN DITUEN ERAKUNDEAREN LOGOA

DATU ANONIMOAK LAGATZEKO DOKUMENTUA

LAGAKO DIREN DATUEN ARDURADUNAREN IZEN-ABIZENAK:

.....

DATUAK LAGAKO DITUEN ERAKUNDEAREN IZENA:

.....

Honen bidez, honako datu hauek lagatzen dizkiot, haien arduraduna naizen aldetik, beherago aipatzen den ikasleari ikerketa bat egiteko (zehaztu datuen jatorria, kopurua eta mota):

.....
.....
.....

IKASLEAREN IZEN-ABIZENAK:

.....

IKERLANAREN IZENBURUA:

.....
.....
.....

Ikasleak honako konpromiso hauek hartzen ditu:

- Datuak aipatutako lana egiteko baino ez erabiltzea.
- Datuen jatorria aipatzea lanarekin lotura duten dokumentu guztietan, argitalpenak barne (halakorik balego).

Lekua eta data: